

Куджо

Про книгу

Маленька безвідповідальність жінки, що необачно обрала коханця... Маленька безвідповідальність чоловіка, що вчасно не відремонтував авто... Маленька безвідповідальність господарів, що не зробили щеплення псу... А Куджо, добрий слинявий велетень-сенбернар, лише, граючись, погнався за летючою мишею. Мікроскопічний вірус сказу перетворив гіганта на страшного монстра, що в нестямі буде вбивати всіх, хто опиниться на його шляху. Капканом під палючим сонцем стане поламана машина для Донни Трентон і її маленького сина. Хто переможе у двобої скаженої люті тварини і матері, що рятуватиме від смерті своє дитя?

С Т И В Е Н
К И Н Г

КУДЖО

**STEPHEN
KING**

CUJO

A NOVEL

**СТІВЕН
КІНГ**

КУДЖО

РОМАН

ХАРКІВ **КЛУБ**
2016 **СІМЕЙНОГО**
ДОЗВІЛЛЯ

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2017

ISBN 978-617-12-3129-0 (epub)

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням: King S. *Cujo* : A Novel / Stephen King. —
New York : Pocket Books, 2016. — 496 p.

Переклад з англійської Софії Берлінець
Обережно! Ненормативна лексика!
Дизайнер обкладинки Олександр Шевченко

Електронна версія створена за виданням:

Кінг С.

К41 Куджо : роман / Стівен Кінг ; пер. з англ. С. Берлінець. — Харків :
Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. — 352 с.

ISBN 978-617-12-1516-0 (укр.)

ISBN 978-1-5011-4369-4 (англ.)

Маленька безвідповідальність жінки, що необачно обрала коханця... Маленька безвідповідальність чоловіка, що вчасно не відремонтував авто... Маленька безвідповідальність господарів, що не зробили щеплення псу... А Куджо, добрий слинявий велетень-сенбернар, граючись, погнався за кроликом і був укушений кажаном. Вірус сказу перетворив гіганта на страшного монстра, який у нестямі вбиватиме всіх, хто опиниться на його шляху. Капканом під палючим сонцем стане поламана машина для Донни Трентон і її маленького сина. Хто переможе у двобої скаженої тварини й матері, що рятуватиме своє дитя від смерті?

УДК 821.111(73)
ББК 84(7Спо)

© Stephen King, 1981

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2016

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2016

На стражданнях людських зналися добре вони,
Старі ті майстри. Розрізняли вони безпомильно,
Як людині болить — хоча обік неї тим часом
Другий хтось їсть при вікні чи блукає смутний...

В. Х. Оден «В музеї образотворчого мистецтва»¹

Старий Блю тяжко помирав,
Він кігтями землицю рвав.
Лопатою зі срібла я
Могилу другові копав,
а золотому ланцюгу
Його в могилу опускав
І все казав: «Старий мій Блю,
Мій славний пес, тебе люблю!»
Народна пісня

Так, тут усе в порядку.
Професор кашології

¹ Переклад Максима Стріхи. (Тут і далі прим. ред.)

Книжка присвячується моєму братові Девіду, який за руку переводив мене через Вест-Броуд-стрит і навчив робити небесні гаки² зі старих вішаків для одягу. Ця штука настільки, чорт забирай, вдалася, що я й досі не можу зупинитися. Я люблю тебе, Девіде.

² Фантастичне пристосування, потрібне для роботи Великого скляного ліфта (який літає в космос) у книжці Роальда Дала «Чарлі і Великий скляний ліфт».

Не так уже й давно в невеличкому містечку Касл-Рок, штат Мейн, одного дня з'явилося чудовисько. Воно вбило офіціантку Альму Фречетт у 1970-му, жінку на ім'я Полін Тутейкер і старшокласницю Шеріл Муді в 1971-му, красуню Керол Данбарґер у 74-му, вчительку Етту Рінґголд восени 75-го і, нарешті, школярку Мері Кейт Гендрасен на початку зими того ж року.

Це не був ні перевертень, ні вампір, ані зомбі чи ще якась безіменна потвора з зачарованого лісу або снігових рівнин. Це був простий поліцейський на ім'я Френк Додд, що мав психічні розлади на сексуальному ґрунті. Один хороший хлопець, якого звали Джон Сміт, не без допомоги чогось на кшталт магічного обряду зумів розкрити його ім'я; та перш ніж Френка встигли схопити, — так, мабуть, було краще для всіх, — він укоротив собі віку.

Звістка, зрозуміло, трохи шокувала людей, та в основному вони відчували полегшення — від того, що чудовисько, яке сповнювало страхом їхні сновидіння, нарешті мертве. Разом із тілом Френка Додда було поховано й нічні кошмари містечка.

Хоч у наш освічений час батькам добре відомо про психологічні травми, яких вони можуть завдати дітям, та знайшлися-таки в Касл-Року батьки — хоч, може, то була й бабуся, — які, намагаючись заспокоїти дітей, казали: «Як не будете чемні й не пильнуватимете, прийде Френк Додд і забере вас».

Тоді, звичайно ж, наставала тиша і діти позирали на темні вікна, думаючи про Френка Додда, що підкрадається у своєму блискучому чорному плащі і душить... і душить... і душить...

«Він там», — чути бабусин шепіт; а в димарі вітер висвистує навколо накривки старого казана, що нею затулили комин. «Він там; якщо не будете чемні, то, коли всі поснуть, ви можете побачити його у вікні своєї кімнати, а може, якимсь серед ночі він сидітиме просто у вашій шафі, дивитиметься на вас і усміхатиметься, тримаючи в одній руці знак СТОП, як тоді, коли переводив дітей через вулицю, а в другій бритву, якою він себе порізав. Тож цить, дітки...»

Та все-таки кінець є кінець. Звичайно, лишилися нічні жахи, лишилися діти, які боялися заснути вночі, а будинок Доддів, що тепер стояв порожній, — мати Френка невдовзі померла від серцевого нападу — швидко зажив слави будинку з привидами, і його намагались

оминати; та все це були тимчасові і, мабуть, неминучі наслідки низки безглуздих смертей.

Та спливав час, цілих п'ять років.

Чудовисько зникло. Чудовисько було мертве. Френк Додд тлів у своїй домовині.

Усе правильно, крім одного: чудовиська не помирають. Перевертні, вампіри, зомбі чи інші безіменні істоти зі снігових пустель. Чудовиська не помирають.

Воно повернулося в Касл-Рок улітку 1980-го.

Однієї травневої ночі, невдовзі після півночі, чотирирічний Тед Трентон устав, щоб сходити в туалет. Він виліз із ліжка і, по дорозі спускаючи піжамні штанці, напівсонний, рушив до трохи прочинених дверей, крізь які пробивалося бліде світло. Зробивши своє діло і спустивши воду, він повернувся до ліжка, натягнув ковдру і саме в цю мить побачив істоту в шафі.

Істота була присадкувата, з широченними плечима та схиленою набік головою, що на тлі плечей видавалася маленькою, з глибоко запалими очима, які бурштиновим вогником жевріли у темряві, — хтось ніби напівлюдина-напіввовк; ці очі пильно стежили за ним; він сів, волосся стало дибки, внизу живота забігали мурашки, подих виривався з горла, ніби свист зимового вітру; очі божевільно сміялися, віщуючи страшну смерть і музику криків, які ніхто не почує, — очі істоти у шафі.

Він чув її хрипке гарчання, вловлював солодкавий запах мертвечини.

Тед Трентон затулив очі долонями, набрав у груди повітря і закричав.

Приглушений вигук із сусідньої кімнати — це батько.

Зляканий зойк: «Що сталося?» — мати.

Швидкі кроки. Коли вони увійшли, Тед, не прибираючи зовсім долоні з очей, знову заглянув до шафи. Воно все ще було там і зловісно гарчало, ніби промовляючи: «Прийшли! Ну й нехай! Але вони точно підуть, а тоді...»

Спалахнуло світло. Вік і Донна Трентони підійшли до його ліжка і, побачивши бліде, як крейда, обличчя й вирячені очі, стурбовано презирнулися.

— Я хіба не казала, що три хот-доги — це забагато, Віку? — промовила, ні, радше просичала мати.

Тато сів на ліжку і, обійнявши його однією рукою, запитав:

— Що сталося?

Тед знову наважився зазирнути в темну пащу шафи.

Чудовиська не було. Замість голодної тварюки там лежали лише дві нерівні купи ковдр, які Донна ще з зими так і не зібралася віднести на горище, що було аж на третьому поверсі. Вони були складені на стільці, Тед вилазив на нього, коли хотів дістати щось із горішньої полиці. Замість трикутної кудлатої голови, схиленої набік із хижим і водночас питальним виразом, він побачив свого плюшевого ведмедика,

що лежав на більшій купі ковдр; замість зловісного погляду запалих бурштинових очей — карі скляні намистинки, якими ведмедик приязно дивився на світ.

— Що сталося, Тедді? — знову запитав батько.

— Чудовисько, там у шафі, — вимовив Тед, заходячись слізьми.

Мати сіла з іншого боку. Як могли, вони намагалися його заспокоїти, кажучи все, що належить у таких ситуаціях: що чудовиськ не існує, що йому просто наснився поганий сон, мама сказала, що тіні іноді можуть набирати обрисів страшних істот, яких часто показують по телевізору і малюють у коміксах. А тато сказав, що все гаразд, і в їхньому гарному будиночку ніщо не може на нього напасти. Тед згідливо кивнув, хоча знав, що це не так.

Тато пояснив, що купи ковдр у темряві стали схожими на скоцюрблені плечі, плюшевий ведмедик — на схилену голову, а світло з ванної, відбиваючись у його скляних очах, зробило їх схожими на очі справжньої тварини.

— А зараз, Тедді, поглянь на мене, дивись уважно.

Хлопчик подивився.

Тато взяв ковдри й засунув їх глибоко в шафу. Тед почув, як тихо дзенькнули вішаки, вони розмовляли про тата своєю кумедною вішацькою мовою, і хлопчик ледь усміхнувся. Мама це помітила і з полегшенням усміхнулась у відповідь.

Батько відійшов від шафи, взяв ведмедика і вклав його в руки Теда.

— А на завершення, — проголосив тато з урочистим поклоном, розсмішивши Теда і маму, — ось вам найголовніше: крісло.

Він різко зачинив двері шафи й підпер їх кріслом. Повернувшись до ліжка, він усе ще всміхався, та погляд мав серйозний.

— Тепер добре?

— Так, — відповів Тед, потім через силу додав:

— Але воно було там. Я бачив... Справді...

— Ти бачив його тільки у своїй уяві, — промовив тато, скуйовдивши йому волосся великою теплою рукою. — У шафі ніякого чудовиська не було, принаймні справжнього. Монстри бувають тільки в книжках і твоїй уяві, Тедді.

Він переводив погляд з мами на батька, вдивлявся в їхні великі, рідні обличчя.

— Справді?

— Авжеж, — сказала мама, — а тепер, хлопче, встань і сходи в туалет.

— Уже ходив. Через це я й прокинувся.

— Чому б тобі просто мене не послухати? — сказала мама. Дорослі ніколи не вірять дітям.

Мати спостерігала, як він пішов в туалет і витиснув із себе кілька крапель.

— Ось бачиш, тобі треба було сходити.

У розпачі Тед кивнув. Ліг у ліжку. Його вкрили ковдрою. Поцілували. Щойно батьки пішли до дверей, страх знову накрив його плащем холодного туману. Наче саван, пропахлий безнадією смерті. «Будь ласка, — билася в мозку одна-єдина думка, — будь ласка, будь ласка, будь ласка...»

Мабуть, тато щось відчув — уже тримаючи руку на вимикачі, він обернувся:

— Ніяких монстрів, чуєш, Теде?

— Так, тату, — відповів Тед, бо в цю мить батьків погляд став якимось далеким і потьмареним, ніби і його самого треба було в цьому переконати. — Ніяких монстрів.

«Крім того, що сидить у шафі».

Світло згасло.

— Добраніч, Теде, — долинув до нього тихий і лагідний мамин голос.

«Мамо, будь обережна, — благав він подумки, — вони ж їдять жінок. У кіно вони завжди викрадають їх, а потім з'їдають. Будь ласка, будь ласка, будь ласка...»

Але вони пішли.

Отож чотирирічний Тед Трентон лежав у ліжку, весь вкрившись гусячою шкірою, із залякними, мов шарніри з дитячого конструктора, м'язами. Він натяг ковдру аж до підборіддя й однією рукою притис ведмедика до грудей. Зі стіни на нього дивився Люк Скайвокер, з іншої стіни, стоячи на сокодавці, весело вишкірявся бурундучок. «Якщо життя дає тобі лимони, зроби з них лимонад», — нахабно закликала тваринка. На третій стіні була вся строката команда з «Вулиці Сезам»: Великий Птах, Берт, Ерні, Оскар, Гровер. Добрі обереги; добрі чари. Та

на даху голосить і гуготить у чорних ринвах вітер! Ні, цієї ночі йому не вдасться заснути.

Та потроху гусяча шкіра зникла, а залякли м'язи-шарніри розслабилися. Думки почали розпливатися...

Аж раптом новий звук, значно ближчий, ніж виття вітру за вікном, змусив його прокинутись і знову втупитись у темряву.

Завіси на дверях шафи.

Р-р-ри-и-и-ип...

Звук був настільки тонкий і високий, що його могли почути хіба собаки й маленькі хлопчики, які не сплять уночі. Шафа відчинялася повільно й неухильно, дюйм за дюймом роззявляючи свою мертву, темну пащу.

Усередині було чудовисько. З непомірно широкими плечима і схиленою набік головою, воно сиділо на тому самому місці й вишкірялося до нього з темряви; бурштинові очі світилися якоюсь тупою хитрістю.

«Я ж казав тобі, що вони підуть, — прошепотіло чудовисько, — вони завжди так роблять. І тоді я можу повернутися. Мені подобається повертатись, Теде. І ти мені теж подобаєшся. Тепер я приходитиму щоночі і щоночі підходитиму трохи ближче до твого ліжка... і ще трохи ближче... аж поки одного разу, перш ніж ти встигнеш їх покликати, зовсім поруч ти почувеш гарчання, моє гарчання, Теде. Тоді я кинуся на тебе і з'їм, і ти будеш у мене всередині».

Як зачарований, він не міг відірвати нажаханих очей від істоти в шафі. У ній було щось майже... майже знайоме. Щось, що він майже впізнав. І оте «майже» було найгірше. Тому що...

«Тому що я божевільний, Теде. І я тут. Я був тут увесь час. Колись мене звали Френк Додд, я вбивав жінок і, можливо, поїдав їх. Я завжди був тут, крутився поблизу і весь час був насторожі. Я — чудовисько, Теде, старе чудовисько, і скоро ти будеш моїм. Відчуваєш, як я наближаюся? Все ближче, ближче...»

Може, голос вчувався йому в шиплячому диханні потвори, а може, то був голос вітру. Так чи інакше, це не мало значення. Він слухав, весь затерплий від жаху і майже непритомний (але ж яким безмежно далеким був сон); він дивився в темне, ошкірене, майже знайоме

обличчя. Ні, цієї ночі він більше не зможе заснути, а можливо, взагалі ніколи не зможе.

Але трохи пізніше, десь близько першої, — мабуть, тому, що був маленьким хлопчиком, — Тед усе-таки задрімав. То був неглибокий сон, у якому величезні кудлаті потвори з білими зубами переслідували його, доки він не поринув у міцний сон без сновидінь.

Вітер і далі вів довгу розмову з ринвами. На небі з'явився білий ріжок весняного місяця. Далеко-далеко, десь у тихому нічному лузі або на оточеній соснами лісовій прогалині, люто загавкав собака. Потім запала тиша.

А в шафі Теда Трентона істота з бурштиновими очима пильно несла свою варту.

— Ти сховав ковдри назад? — спитала Донна в чоловіка наступного ранку. Вона саме підсмажувала бекон на сніданок. Тед був у сусідній кімнаті, дивився новий випуск телепрограми про тварин і їв «Твінклс». Так називалися пластівці фірми Шарпа, їх Трентони отримували безкоштовно.

— Що? — пробурмотів Вік, не відводячи зосередженого погляду від спортивного розділу газети. Народившись у Нью-Йорку, він досі не піддавався загальному божевільному захопленню «Ред Сокс»³, проте відчув мазохістське задоволення, дізнавшись, що «Метс»⁴ у край провальню розпочали сезон.

— Ковдри з Тедової шафи. Вони знову лежали на кріслі, і дверцята були відчинені, — вона подала бекон, який усе ще шкварчав. — Це ти поклав їх туди?

— Не я, — відповів Вік, перегортаючи сторінку, — там смердить, як на нафталіновій фабриці.

— Дивно. Мабуть, він сам поклав їх назад.

Вік відклав газету і глянув на неї.

— Про що це ти?

— Пам'ятаєш той страшний сон?

— Таке важко забути. Я подумав, в малого судоми чи щось таке і він от-от помре.

Вона кивнула.

— Ковдри здалися йому якимсь ніби...

Вона знизала плечима.

— Страхувиськом, — з усмішкою мовив Вік.

— Ну, щось таке. Тоді ти дав йому ведмедика і запхав ковдри вглиб шафи. Коли я прийшла застеляти ліжко, вони знову були на кріслі, — вона засміялася, — я заглянула, і на мить мені здалося, що...

— Тепер я знаю, звідки він цього набрався, — сказав Вік, знову беручи газету і добродушно підморгуючи дружині. — Три хот-доги, чорт забирай.

Пізніше, коли Вік уже помчав на роботу, Донна запитала в Теда, чому він поклав ковдри назад на крісло, якщо вони так налякали його вночі.

Тед звів очі. Його личко, завжди таке веселе і жваве, тепер було бліде й насторожене. Занадто доросле. Перед ним лежала розмальовка «Зоряних війн». Він малював міжзоряну їдальню і саме розфарбовував Грідо⁵ в зелений колір.

— Я не клав.

— Але ж, Теде, якщо ти цього не робив, і тато не робив, і я не робила...

— Це було чудовисько. З моєї шафи, — сказав Тед.

Він знову схилився над своєю розмальовкою.

Вона стояла і дивилася на сина, занепокоєна й трохи налякана. Хлопчина розумний, та уява в нього, мабуть, занадто буйна. А це не так уже й добре.

Увечері вона обов'язково поговорить про це з Віком. І розмова вийде довгою.

— Ти ж пам'ятаєш, що тобі казав тато, — говорила вона тим часом, — чудовиськ не існує.

— Принаймні вдень, — сказав Тед і всміхнувся настільки щиро й чарівливо, що всі її страхи розтанули. Вона скуйовдила йому волосся і поцілувала. Але наміру поговорити з Віком не полишила.

Проте коли Тед був у дитячому садку, прийшов Стів Кемп, і вона забула. А наступної ночі Тед знову кричав: «Чудовисько, чудовисько», — і що воно сидить у його шафі.

Шафа була розчинена навстіж, а ковдри лежали на кріслі. Цього разу Вік відніс їх на горище.

— Усе, я їх замкнув, Тедді, — сказав Вік, цілуючи сина, — тепер усе гаразд, повертайся в ліжко, і солодких тобі снів.

Але Тед іще довго не міг заснути. Та перш ніж він заплющив очі, шафа відчинилася з тихим, скрадливим рипінням. Мертва паща мертвої пільми, де чекало щось волохате, з гострими зубами й пазурами, що пахло засохлою кров'ю та мороком смерті.

«Привіт, Теде, — прошепотіло воно своїм мертвотним голосом, а місяць заглядав у вікно, наче біле примружене око небіжчика».

³ «Red Sox» — професійна бейсбольна команда з Бостона.

⁴ «Mets» — професійна бейсбольна команда з Нью-Йорка.

⁵ Greedo — інопланетянин, герой «Зоряних війн», з'являється в епізоді IV «Нова надія». Зелений гуманоїд.

Найстаршою мешканкою Касл-Рока тієї весни була Евлін Чалмерс, котру місцеві називали тіткою Евві, а тутешній листоноша Джордж Міра — старою крикливою сукою. Він приносив їй пошту, що складалася здебільшого з каталогів, пропозицій передплати від «Reader's Digest» і молитовників Церкви Хрестоносців Вічного Христа, та вислуховував її нескінченні монологи.

«Єдине, що добре вміє стара сука, — передбачати погоду», — любив повторювати Джордж, коли, вже трохи захмелілий, сидів із приятелями в барі «Лагідний тигр». Дурнувата назва для бару, та оскільки іншими закладами Касл-Рок похвалитися не міг, з цим доводилося миритись.

З думкою Джорджа в місті погоджувалися всі. Тітка Евві як найстарша жителька Касл-Рока вже два роки була почесною власницею ціпка від газети «Бостон Пост». Його колишнім власником був Арнольд Гіберт, котрому виповнився сто один рік, і він упав у такий маразм, що поговорити з ним стало таким же викликом, як розмова з порожньою бляшанкою з-під котячих консервів. Він скотився з веранди Касл-Рокського притулку для старих і скрутив собі в'язи рівно за двадцять п'ять хвилин після того, як востаннє намочив штани.

Тітка Евві не настільки вижила з розуму, як Гіберт, і була далеко не такою старою; і хоча дев'яносто три — вік доволі солідний і їй приносило неабияке задоволення кричати на Джорджа Міру, що (нерідко очманілий з похмілля) слухав її з покірним виглядом, та вона не була настільки дурною, щоб, як Гіберт, утратити свій дім.

А на погоді вона справді зналася. Усі старші мешканці містечка, котрі цікавилися такими справами, одностайно стверджували, що тітка Евві ніколи не помилялася щодо трьох речей: коли має розпочатися перша косовиця, чи рясно вродять чорниці і якою буде погода.

Одного ранку на початку червня стара, важко спираючись на свій почесний ціпок і покурюючи цигарку «Герберт Терейтон», почовгала до своєї поштової скриньки в кінці під'їзної доріжки. «Коли стара карга вріже дуба, ціпок дістанеться Віну Мерчену, — подумав Джордж Міра. — Скоріше забирайся на той світ, Евві». На все горло привітавшись із Мірою — через свою глухоту вона вважала, що всі

довкола теж оглухли на знак солідарності, — стара почала кричати, що літо буде найгарячішим за тридцять років.

— Спека буде ціле літо, — репетувала вона в сонній передобідній тиші, — і на початку, і в середині, і в кінці.

— Справді? — запитав Джордж.

— Га?

— Чи справді, питаю?

Це було ще однією особливістю тітки Евві. Вона змушувала співрозмовника також переходити на крик. Так і судина тріснути може.

— Якщо це не так, я готова поцілувати свиню і ще й усміхатися при цьому! — заволатала тітка Евві.

Попіл її цигарки впав на Джорджеву уніформу, котру він тільки цього ранку вперше вдягнув після чистки. Джордж покійно струсив його додолу. Тітка Евві схилилася над вікном машини. Так їй було легше кричати йому в самісіньке вухо. З її рота тхнуло квасними огірками.

— Усі польові миші вже повилазили з погребя, а неподалік Мусантік-понд Томмі Нідо бачив оленя, що стісував роги об дерево, і це ще до того, як з'явилися перші малинівки! А коли сніг зійшов, під ним була трава; тільки подумай, Міро, зелена трава!

— Що, справді? — відповів Міра, бо треба було щось відповісти. У нього починала боліти голова.

— Га?

— Що, справді, тітко Евві? — загорлав Джордж, бризкаючи слиною.

— О, так, — задоволено верещала тітка Евві, — цієї ночі я бачила блискавку! Це погана прикмета, Міро! Блискавка так рано — дуже погана прикмета! Цього літа багато людей помре від спеки! Паскудне буде літо!

— Мені треба йти, тітко Евві, — закричав Джордж, — маю термінового листа для Стрінгера Болью!

Евві Чалмерс задерла голову і розреготалась у весняне небо. І реготала, доки ледь не похлинулась і на халат не посипався попіл. Вона виплюнула недопалок, і тепер він дотлівав біля її чорного, як піч, і тісного, як корсет, капця. Капця старої жінки. Такі носяться віками.

— Терміновий лист для французика Болью? Та він не зможе прочитати навіть напису на власному надгробку.

— Тітко Евві, мені треба йти! — швидко випалив Джордж і натиснув на газ.

— Французик Болью — найнесусвітєнніший дурєнь, якого лише міг створити Бог! — верещала тітка Евві.

Та від машини Джорджа лишилася тільки хмара куряви. Йому таки вдалося вислизнути.

Вона ще якусь хвилину стояла біля скриньки, дивлячись йому вслід. Особистих листів для неї не було, останнім часом вони взагалі надходили рідко. Людей, що могли б їй написати, майже не лишилося. Вона підозрювала, що скоро й сама за ними піде. Літо навіювало погане передчуття, страшне передчуття. Вона скільки завгодно могла розповідати про ранні блискавки та про мишей, що надто рано повилазили з погребів, але не могла розповісти про спеку, що — вона відчувала — зачаїлася десь зовсім близько над обрієм, як худий і облізлий, та все ж дужий звір із червоними палаючими очима; не могла розповісти про свої сни, гарячі й спрагли, у яких не було тіні, щоб сховатися, про сльози, що приходили без причини і не несли полегшення, лише обпікали очі, як їдкий серпневий піт. Вона вловлювала запах божевілля у поривах вітру, котрий долинав до неї.

— Джордж Міра, ти старий лайнюк, — сказала тітка Евві з сильним мейнським акцентом, звучно і протягло вимовивши останнє слово, вийшло різко, розпачливо і в той же час смішно: «лайнюуук».

Вона рушила назад до будинку, спираючись на свій ціпок, який їй урочисто вручили в ратуші тільки за те, що вона зуміла успішно дожити до старості. Ідіотське досягнення. Не дивно, що ця клята газета прогоріла.

Вона зупинилася на ганку й задивилася на небо, досі забарвлене в по-весняному чисті, м'які кольори. Боже, але ж вона відчувала, як щось насувається, щось гаряче й лиховісне.

За рік до цього, коли з лівого заднього колеса старого «ягуара» Віка Трентона почало долимати якесь дивне дратівливе клацання, саме Джордж Міра порадив йому звернутися до майстерні Джо Кембера на околиці Касл-Рока.

— Як для цих країв Кембер кумедно веде бізнес, — говорив Джордж, стоячи з Віком біля його поштової скриньки. — Спочатку каже тобі, скільки коштуватиме робота, а зробивши все, вимагає ту саму суму. Дивно, еге ж?

І він поїхав, а Вік залишився стояти, розгублено міркуючи, чи поштар говорив серйозно, чи він став жертвою якогось не вельми зрозумілого мейнського жарту.

Проте Вік усе ж таки зателефонував Кемберу, й одного липневого дня, далеко не такого гарячого, як цього року, вони з Донною і Тедом поїхали за місто. Це виявилось справді далеко, і Вік мусив двічі зупинятися, щоб спитати дорогу. Відтоді він почав називати ці місця Східним Чортовим Запічком.

Вік звернув на подвір'я Кемберів, колесо клацало дужче, ніж будь-коли раніше. Тед, якому тоді було три, сидів у Донни на колінах і усміхався. Подорожі на татовій машині з відкидним дахом дуже тішили його, Донна була теж у чудовому гуморі.

На подвір'ї стояв хлопчина років восьми-дев'яти, ганяючи старий бейсбольний м'яч іще старішою биткою. Пролетівши кілька метрів, м'яч відбивався від стіни стодоли, що, як гадав Вік, слугувала заразом і майстернею, потім котився назад.

— Здрастуйте, — промовив хлопець. — Ви містер Трентон?

— Так, — відповів Вік.

— Піду покличу тата, — сказав хлопець і рушив до стодоли.

Усі троє вийшли. Вік обійшов машину і присів біля поламаного колеса, не зовсім упевнений, чи правильно він учинив, приїхавши сюди. Можливо, краще було б відвезти авто до Портленда. Тутешні обставини виглядали не вельми обнадійливо. У Кембера не було навіть вивіски.

Його роздуми обірвала Донна, що знервовано кликала його на ім'я. Потім:

— Боже, Віку!

Він швидко звівся на ноги і побачив величезного собаку, що саме вийшов із дверей стодоли. На одну абсурдну мить йому здалося, що то зовсім не пес, а якийсь химерний і надзвичайно потворний поні. Та коли собака повністю виступив з тіні, Вік помітив його сумні очі і здогадався, що перед ним сенбернар.

Донна інстинктивно схопила Теда й позадкувала до капота машини, та малий бився в її руках, намагаючись вирватися.

— Хочу подивитися на песика! Мамо, дай подивитися на песика!

Донна кинула нервовий погляд на Віка. Той знизав плечима, йому теж було не по собі. Повернувся хлопець і, проходячи повз собаку, погладив його по голові. Той у відповідь замахав здоровенним хвостом, і Тед у руках Донни подвоїв свої зусилля.

— Ви можете його відпустити, мем, — ввічливо сказав хлопчик, — Куджо любить дітей, він йому нічого не зробить.

Потім, звертаючись до Віка, додав:

— Тато зараз вийде, він миє руки.

— Гаразд, — промовив Вік, — ну й здоровенний у тебе собака, синку. Ти впевнений, що він безпечний?

— Звісно, — підтвердив хлопець. Та Вік помітив, що й сам мимоволі ближче підсунувся до дружини, коли їхній син, що здавався таким маленьким, побрів до собаки. Куджо стояв, задерши голову і звільна метляючи своїм схожим на щітку хвостом.

— Віку... — почала була Донна.

— Усе гаразд, — промовив Вік, а подумки додав: «Сподіваюся». Пес здавався достатньо великим, щоб проковтнути Тедді одним махом.

На мить Тед завагався. Вони з собакою дивились один на одного.

— Песик, — вимовив Тед.

— Куджо, — сказав молодший Кембер, підійшовши до Теда, — його звуть Куджо.

— Куджо, — покликав Тед. Собака підійшов і заходився добродушно облизувати його обличчя своїм слинявим язиком. Тед захихотів і спробував ухилитися. Він обернувся до тата з мамою, сміючись так само, як тоді, коли вони його лоскотали. Він зробив був крок у їхній бік, та зашпортався і впав на землю. Мить — і собака вже опинився над ним. Вік, що рукою обіймав Донну за талію, не лише почув, а й відчув, як їй перехопило дух. Він кинувся вперед, але спинився.

Куджо вчепився зубами у футболку з зображенням людини-павука, потяг догори, — на мить Тед став схожим на кошеня в зубах матусі-кішки — і поставив малого на ноги.

Тед підбіг до батьків, вигукуючи:

— Я люблю песика! Мамо, тату, я люблю песика!

Син Кембера спостерігав, запхавши руки в кишені джинсів, сцена його трохи забавляла.

— Авжеж, це чудовий собака, — весело погодився Вік, але його серце все ще швидко билось. На одну коротку мить він справді повірив, що собака от-от відкусить голову Теда, як льодяник на паличці.

— Це сенбернар, Теде, — пояснив він.

— Сем... бирнар, — вигукнув хлопчик і побіг назад до собаки. Той, як невелика гора, сидів біля входу в стодолу. — Куджо! Ку-у-у-джо!

Донна знову напружилася.

— Віку, ти думаєш...

Та Тед уже був біля собаки й гаряче обійняв його, потім став поруч і почав роздивлятися його морду. Собака сидів із висолопленим рожевим язиком, хвіст молотив по гравію доріжки. Ставши навшпиньки, Тед міг майже зазирнути йому в очі.

— Думаю, в них усе гаразд, — відповів Вік.

Тед застромив свою маленьку ручку в пащу Куджо і почав оглядати його зуби, як наймолодший у світі стоматолог. Це змусило Віка пережити ще одну тривожну хвилину, та потім малий знов повернувся до них.

— У песика є зуби, — повідомив він.

— Так, у нього дуже багато зубів.

Він обернувся до хлопця, збираючись спитати, звідки у пса таке ім'я, як із майстерні вийшов Джо Кембер, ретельно витираючи руки ганчіркою, щоб, бува, не забруднити гостя; лише тоді він потиснув руку Віка.

З приємним здивуванням Вік відзначив, що Джо добре знає свою справу. Вони проїхалися до будинку біля підніжжя пагорба і назад до майстерні, і всю дорогу Джо пильно прислухався до стукоту в колесі.

— Підшипник полетів, — коротко констатував Кембер, — вам ще пощастило, що не заблокувало колесо.

— Ви можете його полагодити? — запитав Вік.

— Так, якщо ви не проти почекати тут години дві, я зроблю це хоч зараз.

— Думаю, це не проблема, — сказав Вік поглядаючи в бік сина. Той заволодів бейсбольним м'ячем і намагався кинути його якнайдалі — виходило, правда, не надто далеко, — а Кемберів сенбернар покірно приносив його назад. М'яч уже був добряче обслинений.

— Ваш собака чудово розважає мого сина.

— Куджо любить дітей, — погодився Кембер. — Заведете авто всередину?

«Зараз лікар тебе огляне», — весело подумав Вік, заїжджаючи в майстерню. Як виявилось, робота зайняла всього півтори години, і ціна була на диво невисока.

Стояло похмуре прохолодне пообіддя, а Тед бігав довкола, повторюючи:

— Куджо! Куджо! Сюди, Куджо!

Коли вони вже збиралися їхати, Кемберів син, якого звали Бретт, посадив Теда на спину Куджо і підтримував його за пояс, поки пес двічі слухняно провіз його по гравію подвір'я. Коли вони проходили повз Віка, собака спіймав його погляд... і Вік міг би заприсягтися: він сміявся.

Рівно за три дні після розмови, а точніше перекрикування тітки Евві Чалмерс із Джорджем Мірою, дівчинка віку Теда Трентона після сніданку встала з-за столу в кухні маленького чепурного будиночка в Айова-Сіті, штат Айова, і повідомила:

— Мамо, мені погано, мене зараз знудить.

Мама глянула на неї, не вельми здивована. Два дні тому старший брат Марсі раніше повернувся зі школи з гострим нападом шлункового грипу. Тепер із Брокком було все гаразд, та він пережив двадцять чотири огидні години, натхненно скидаючи баласт із обох кінців.

— Ти впевнена, дорогенька? — запитала мати.

— Ох, я... — голосно застогнавши, Марсі кинулася в коридор, притискаючи долоні до живота.

Мама пішла слідом. Побачивши, як Марсі рвучко смикнула на себе двері туалету, вона подумала: «Господи, оце маєш тобі знову. Якщо я не підхоплю цю штуку, це буде справді чудо».

Почувши звуки блювання, вона зайшла в туалет. Її голова вже була зайнята деталями: якнайбільше чистої води, постільний режим, горщик, кілька книжок, Брок міг би, коли повернеться зі школи, перенести в її кімнату телевізор, а ще...

Вона глянула вниз, і всі думки миттю вилетіли з її голови, наче від різкого удару в обличчя.

В унітазі, куди щойно блювала її чотирирічна дочка, було повно крові. Кров забризкала білий керамічний обідок і блищала на кахлях підлоги.

— Ох, мамо, мені погано...

Її донечка обернулася, обернулася, обернулася... Весь рот був у крові, вона текла по підборіддю і вже заляпала її синю матроську сукню. Кров! О Господи Ісусе, Маріє і всі святі, як же багато крові!

— Мамо...

І її донечку знову вивернуло, великі згустки кривавої маси вилітали з її рота і розбризкувалися довкола, неначе клятий кривавий дощ. І тоді мати схопила Марсі на руки й побігла — побігла до телефону викликати «швидку».

Куджо знав, що вже застарий, щоб ганятися за кроликами.

Ні, він не був старий, навіть для собаки. Але йому було п'ять років, і часи його собачого дитинства, коли вистачало навіть метелика, щоб вирушити в запеклу гонитву луками та гаями за будинком, були вже далеко позаду. Куджо було п'ять, і якби він був людиною, то перебував би в ранній фазі середнього віку.

Але був прекрасний погожий ранок 16 червня, і на траві все ще лежала роса. Спека, яку передрікала тітка Евві, справді настала — це був найгарячіший червень за багато років, — і о другій дня Куджо лежатиме на запилюженому підвір'ї або в майстерні (якщо ЧОЛОВІК пустить його всередину — він так іноді робив, коли пив, а останнім часом це бувало майже завжди), важко дихаючи під палючим сонцем. Та це буде пізніше.

А наразі великий, угодований бурий кролик навіть не підозрював, що Куджо тут, на краю північного луку, за цілу милю від дому. Для кролика-братика вітер сьогодні дув у несприятливому напрямку.

Куджо почав підбиратися до кролика швидше зі спортивного азарту, ніж заради м'яса. Той безтурботно хрупав молоду конюшину, що вже за місяць зжовкне й вигорить під нещадними сонячними променями. Ох, якби ж кролик помітив його, ще коли він був на половині шляху; якби він тоді кинувся тікати, Куджо б його відпустив. Та коли кролик нашорошив вуха, пес уже був на відстані п'ятнадцяти ярдів від здобичі. На якусь мить кролик завмер на місці, перетворившись на застиглу скульптуру з кумедно витріщеними чорними банькатими очима. Тоді дременув геть.

Люто гавкаючи, Куджо кинувся навздогін. Кролик був зовсім маленьким, а Куджо дуже великим, та перспектива можливого успіху надавала собаці нових сил. Він був уже достатньо близько, щоб сягнути кролика лапою. Кролик зробив зигзаг. Куджо, менш повороткий, кинувся навперейми, вгрузаючи лапами в пухку чорну землю; моментами земля вислизала, та він швидко відновлював рівновагу. Від його уривчастого басовитого гавкання птахи злякано здіймалися вгору. Куджо всміхався, якщо собаки взагалі здатні всміхатися. Кролик іще раз різко звернув, а тоді кинувся навпростець

через луг. Куджо мчав слідом, уже передчуваючи, що цієї гонки він не виграє.

Та Куджо з усіх сил намагався не відставати і вже майже наздогнав кролика, коли той раптом шуснув у невелику яму на схилі невисокого пологого пагорба. Яма поросла високою травою, і Куджо не вагався. Вигнувши тіло, як гігантський, вкритий рудавою шерстю снаряд, він дозволив інерції затягти себе вниз... І тут же застряг, наче корок у пляшці.

Джо Кембер володів фермою «Сім дубів» у кінці дороги № 3 вже сімнадцять років, та навіть не підозрював про існування цієї ями. Він, звичайно, натрапив би на неї, якби активно займався фермерством. Та це було не так. У його великому червоному хліві не було ніякої худоби, він слугував гаражем і складом автозапчастин. Син Кембера Бретт, котрий частенько блукав довколишніми лісами й полями, теж ніколи не помічав ями, хоч кілька разів мало не втрапив у неї ногою. Мабуть, без перелому не обійшлося б. У погожі дні яму можна було сприйняти за тінь, а коли було хмарно, вхід до неї повністю ховала висока трава.

Джон Мавсем, колишній власник ферми, про яму знав, та йому навіть на думку не спадало розповісти про неї Джо, коли той придбав цю ділянку в 1963-му. Напевне, Джон попередив би про яму в 1970-му, коли у Джо і його дружини Чаріті народився син, та до того часу рак уже звів старого в могилу.

І добре, що Бретт її не знайшов. Адже для маленького хлопчика немає нічого цікавішого, ніж якась невідома яма, яка, до того ж, веде в невелику вапнякову печеру. Печера мала приблизно двадцять футів завглибшки, і легко могло статися так, що якийсь цікавий маленький хлопчик, пролізши в яму й зісковзнувши на дно печери, уже не зміг би видертися нагору. Таке вже не раз траплялося з дрібними тваринками. Вони скочувалися додолу гладенькими вапняковими стінами, а назовні вилізти не могли, і все дно печери було всіяне кістками: ховрах, сунс, двійко бурундуків, кілька білок і домашній кіт. Кіт на ім'я Містер Чистер загубився два роки тому, і Кембери думали, що він потрапив під машину або просто кудись утік. Та він лежав тут поряд із рештками чималої польової миші, на яку полював.

Кролик скотився по стіні і тепер, настовбурчивши вуха, тремтів унизу, його ніздрі вібрували, наче камертон. Печеру наповнило люте

гавкання Куджо. Луна ще посилювала звук, і здавалося, що тут зібралася ціла зграя собак.

Печера була привабливим місцем і для кажанів; у невеличкому просторі їх ніколи не могло поміститися багато, проте тут можна було ідеально влаштуватися на денний перепочинок, зависнувши донизу головою на склепінчастій стелі. Саме через кажанів Бреттові Кемберу пощастило двічі, особливо цього року. Цього року серед бурих комахоїдних кажанів, що населяли невеличку печеру, поширилася надзвичайно гостра форма сказу.

Куджо застряг плечима. Він відчайдушно гріб землю задніми лапами, та все дарма. Він усе ще міг вирватись і відступити, та бажання здобути кролика не зникало. І ось він тут, у пастці, тільки простягни лапу. Зір у нього не був особливо гострий, власне, своїм тілом він затуляв майже все світло, тому й не бачив входу в печеру прямо під собою. Він відчував запах вогкості, запах кажанячого посліду, як висохлого, так і зовсім свіжого, а найголовніше — запах кролика, гарячий і смачний. Обід подано.

Його гавкання потривожило кажанів. Вони були налякані. Щось вдерлося в їхній прихисток. Усією писклявою масою вони полетіли до виходу, та їхні локатори зафіксували бентежний і загрозливий факт: виходу не було. На місці виходу їх чекав хижак.

Вони кружляли й металися в темряві, перетинчасті крила лопотіли, як пелюшки на вітрі. А внизу зіщулився кролик, усе ще не втрачаючи надії.

Кілька кажанів полетіло просто на Куджо, і він злякався. Йому не подобався ні їхній писк, ні їхній запах, ні те дивне тепло, яке, здавалося, йшло від їхніх тіл. Він загавкав голосніше й вищирився на істот, що з писком шугали навколо його голови. Його зуби вп'ялися в чиєсь буро-чорне крило. Хруснули кісточки, ще тонші, ніж ручка немовляти. Кажан вигнувся і вчепився зубами в тонку чутливу шкіру на носі собаки, залишивши довгу рану у вигляді знака питання. За мить кажан вислизнув із його зубів і покотився вниз у передсмертній агонії. Та справу було зроблено; укус зараженої сказом тварини особливо небезпечний у районі голови, оскільки ця хвороба уражає центральну нервову систему. Собаки, значно чутливіші, ніж їхні двоногі господарі, не можуть бути в абсолютній безпеці навіть після

введення спеціальної вакцини, яку можна знайти в будь-якого ветеринара. А Куджо в його житті жодного разу не робили щеплення від сказу.

Усього цього Куджо не знав, однак добре відчув, що істота, яку він щойно вкусив, мала гнилий, бридкий присмак, і вирішив, що гра того не варта. Спричинивши невеликий обвал, він одним могутнім ривком вивільнився з ями та обтрусився; на землю посипалося болото і шматочки смердючого вапняку. З носа крапала кров. Він сів, задер голову до неба, і з горла його вирвалося коротке низьке виття.

Зі своєї печери маленькою бурою хмаркою вилетіли кажани, очманілі від яскравого сонячного світла, кілька секунд покружляли над ямою і сховалися назад. Вони були безмозкими істотами, тож за кілька хвилин геть забули про гавкучого зайду і спокійно спали собі далі, висячи донизу головою і загорнувшись у свої крила, наче старенька бабця в шаль.

Куджо поплівся геть, потім знову обтрусився і безпорадно помацав лапою носа. Кров уже запеклась, і на рані утворилася кірка, та ніс іще болів. У собак почуття самоповаги значно перевищує інтелектуальні здібності, і тепер Куджо здавався огидним самому собі. Іти додому йому не хотілося. Якщо він туди повернеться, хтось із трійці — **ЧОЛОВІК, ЖІНКА** або **ХЛОПЕЦЬ** — неодмінно помітять, що він щось із собою зробив, і, може, навіть назвуть **ПОГАНИМ СОБАКОЮ**; у цю мить Куджо й сам відчував, що він — **ПОГАНИЙ СОБАКА**.

І замість того щоб піти додому, він побіг до струмка, що відділяв ферму Кемберів від володінь їхнього найближчого сусіда Гері Первієра. Він то брів угору за течією, то качався по воді, то починав жадібно пити, щосили намагаючись позбутися цього бридкого присмаку в роті, змити з себе бруд і гнилий, болотний дух вапняку, а разом з ним — і відчуття **ПОГАНОВОГО СОБАКИ**.

Та помалу йому ставало краще. Він виліз із води та обтрусився. На коротку мить у непорушному повітрі довкола нього утворилася веселка з мерехтливих крапель.

Разом із болем у носі відступило й почуття **ПОГАНОВОГО СОБАКИ**. Він попрямував додому подивитися, чи **ХЛОПЕЦЬ** і досі там. Він уже звик до великого жовтого шкільного автобуса, котрий забирав **ХЛОПЦЯ** щоранку і привозив назад по обіді. Та автобус із

миготливими очима й галасливими дітьми не з'являвся весь останній тиждень. ХЛОПЕЦЬ тепер весь час був удома, переважно допомагаючи ЧОЛОВІКОВІ в майстерні. Може, жовтий автобус сьогодні приїхав знову, а може, ні. Він подивиться. Куджо зовсім забув про яму і про огидний смак кажана. Ніс уже майже не болів.

Куджо прокладав собі шлях крізь високу траву північного луку, лякаючи по дорозі то одну, то іншу пташку і навіть не думаючи гнатися за ними. Його полювання на сьогодні скінчилося, тіло, на відміну від мозку, усе чудово пам'ятало. Він був п'ятирічним сенбернаром у розквіті сил, вагою понад двісті фунтів⁶, і цього ранку, 16 червня 1980 року, він заразився сказом.

⁶ ≈ 90 кг.

Через сім днів за 30 миль від ферми «Сім дубів» в одному з ділових кварталів Портленда, в ресторанчику під назвою «Жовта субмарина», зустрілися двоє чоловіків. Заклад пропонував широкий вибір різноманітних сендвічів, піци й багатошарових бутербродів «Дагвудс». У глибині залу стояла машина для гри в пінбол.

Над стійкою висіло оголошення:

«ХТО ЗМОЖЕ З'ЇСТИ ДВА НАШІ ФІРМОВІ “НІЧНІ КОШМАРИ”, ОТРИМАЄ ЇХ БЕЗКОШТОВНО!»

Унизу в дужках стояла приписка:

«ЯКЩО ВАС ЗНУДИТЬ, МУСИТЕ ПЛАТИТИ».

Зазвичай Вікові Трентону було важко уявити щось краще, ніж тутешні «героїчні» сендвічі⁷ з м'ясними кульками, та цього разу він відчував, що нічого, крім гострого нападу печії, не матиме.

— Здається, цю партію ми програли, так? — звернувся Вік до свого співрозмовника, котрий без особливого ентузіазму поглядав на свою данську шинку. Його співрозмовником був Роджер Брейкстоун, і якщо вже він дивився на їжу без ентузіазму, можна було відразу здогадатися, що справи кепські. Роджер важив 270 фунтів⁸, і, коли він сідав, у нього зникали коліна. Якось, коли вони з Донною, мов дітлахи, дуріли і сміялися в ліжку, вона зізналася Віку, що думала, нібито коліна Роджера відстрілили у В'єтнамі.

— Так, ми в лайні, — погодився Роджер, — причому, блядь, так глибоко, що ти навіть не уявляєш, старий.

— Ти справді думаєш, що ця подорож може щось змінити?

— Може, й не змінить, — відповів Роджер, — але якщо ми не поїдемо, то точно втратимо замовлення Шарпа. Може, вдасться хоч щось врятувати. Повернутися в гру, так би мовити, — він відкусив шматок сендвіча.

— Перерва на десять днів може вдарити по нашому бізнесу.

— По-твоєму, те, що відбувається зараз, не б'є по нашому бізнесу?

— Звісно, але ж у нас запланована зйомка ролика для «Бук Фолкс» на Кеннебанк-біч.

— Ліза з цим упорається.

— Я дуже сумніваюся, що Ліза здатна дати лад у своєму особистому житті, не кажучи вже про ролик для «Бук фолкс», — відзначив Вік. — Та навіть якщо й так, ми ще й досі не бралися за рекламу «Моїх улюблених чорниць» і «Каско Банк & Траст». А ще ти маєш зустрітися з цим бонзою із Мейнської асоціації з продажу нерухомості...

— Не дочекаєшся, це твоя робота.

— Хай буде по-твоєму, бля. Та мене аж вивертає, коли подумаю про ці його червоні штанці і білі туфельки. Так і кортить зазирнути на таємні збори гомиків, щоб знайти там для нього живу рекламу.

— Це все дрібниці. І ти це чудово знаєш. Ніхто з них не заплатить нам і десятої частини того, що платить Шарп. Що я ще можу сказати? Ти ж знаєш, Шарп і малюк захочуть поговорити з нами обома. То як? Замовляти тобі квитки чи ні?

Від думки про ці десять днів, п'ять у Бостоні і п'ять у Нью-Йорку, Віка проймав холодний піт. Вони з Роджером шість років пропрацювали в нью-йоркській агенції «Еллісон». Тепер Вік мешкав у Касл-Року, а Роджер і Алтея Брейкстоуни — у сусідньому містечку Бриджтон за п'ятнадцять миль звідти.

Якби на те була його воля, Вік ніколи б і не згадував минуле. Він відчував, що до того, як переїхав із Донною до Мейну, зовсім не жив повним життям і до кінця не усвідомлював, для чого живе. У нього було хворобливе відчуття, що Нью-Йорк усі три роки тільки й чекав нагоди, щоб знову загребти його в свої лапи. Літак, приземляючись, втратить керування, і він потоне у вогняному морі високопробного реактивного палива. Або на мості Тріборо станеться аварія, і їхнє таксі перетвориться на жовту криваву гармошку. Грабіжник, замість того щоб просто налякати, натисне на гачок пістолета. На газопроводі станеться вибух, і йому відрубає голову каналізаційним люком, що літатиме в повітрі, як смертоносний 90-фунтовий⁹ фрисбі¹⁰. Що завгодно. Якщо він повернеться, місто його вб'є.

— Слухай, Роджере, — сказав Вік, відкладаючи сендвіч, якого майже й не торкався. — Ти ніколи не думав, що втрата Шарпових замовлень — ще не кінець світу?

— Світові нічого не станеться, — відповів Роджер, наливаючи світле пиво у високу склянку. — А нам? Мені? З двадцятирічної іпотеки мені

залишилося ще сімнадцять, а мої донечки-близнючки сплять і бачать себе в Бриджтонській академії. А в тебе ж власна іпотека, власна дитина, та ще й цей старий «ягуар», який до самої смерті доїтиме з тебе гроші.

— Так, але місцева економіка...

— До дупи твою місцеву економіку, — запально вигукнув Роджер, голосно брязнувши склянкою об стіл.

Компанія з чотирьох осіб за сусіднім столиком — троє у тенісних футболках UMP, четвертий — в облізлій футболці з написом «ДАРТ ВЕЙДЕР — ГЕЙ» — заплодувала.

Він нетерпляче помахав їм рукою, щоб угамувались, і знову нахилився до Віка:

— Ти ж розумієш, що з цими кампаніями для «Моїх улюблених чорниць» і Мейнської ріелторської асоціації ми далеко не заїдемо. Якщо втратимо замовлення Шарпа, то підемо на дно і навіть води не скаламутимо. З іншого боку, якщо нам вдасться на наступні два роки зберегти хоч невелику частку Шарпових грошей, нашими послугами зацікавиться Департамент туризму, а може, навіть вдасться пробитися в Державну лотерею, якщо до того часу вона успішно не загнеться. Усе це — надзвичайно ласі шматки, Віку. Тоді й зможемо попрощатися з Шарпом і його довбаними кашами, й усьому прийде щасливий кінець. Голодний злий вовк може шукати поживи деінде. Поросята надійно сховались у своєму домі.

— У нас приблизно такі ж шанси все владнати, як у «Клівлендських індіанців» — виграти цієї осені світову бейсбольну серію, — промовив Вік.

— Краще все-таки спробуймо, друже.

Вік мовчки дивився на свій майже охололий сендвіч і думав. Усе було вкрай несправедливо, але несправедливість він уже якось переживе. Боляче було від самої божевільної абсурдності цієї ситуації. Це було наче смертоносний торнадо, що налітає нізвідки, залишає по собі спіральний слід спустошення і так само стрімко зникає. Він, Роджер і сама фірма «Ед Воркс» сміливо можуть зараховувати себе до списку приречених, хоч би що вони зробили. Він читав це на Роджеровому круглому обличчі — таким блідим і серйозним воно не було з того часу, коли вони з Алтеєю втратили сина Тимоті. Хлопчик помер від

синдрому раптової смерті немовлят, коли йому було всього десять днів. Через три тижні Роджер не витримав і розплакався, стиснувши обличчя руками в такому глибокому й безпросвітному горі, що серце Віка стискалося десь аж у горлі. Тоді було дуже зле. Та сьогоднішня дедалі більша паніка в погляді Роджера — теж погано.

Торнадо вирували часом і над рекламним світом. Солідні компанії на кшталт «Еллісон», які займалися мільйонними проектами, могли їх витримати, чого не можна сказати про такі маленькі агенції, як «Ед Воркс». У них було два кошики, в одному з яких лежало багато дрібних яєць, а в другому — одне велике: замовлення Шарпа. Залишалося тільки з'ясувати, чи велике яйце розбите повністю, чи ще вдасться приготувати сяку-таку яєчню. Те, що сталося, не було їхньою провиною. Та рекламні агенції чудово пасують на роль цапа-відбувайла.

Вік і Роджер стали гармонійною командою ще тоді, як шість років тому в «Еллісон» їм уперше довелося працювати над одним проектом. Високий, худорлявий і спокійний Вік становив чудове інь для товстого й безтурботного ян екстраверта Роджера. Вони чудово зійшлись і в особистому, і в діловому плані. Перше спільне завдання не було дуже складним: провести в пресі кампанію на підтримку Об'єднання людей із церебральним паралічем.

Їхньою ідеєю була простенька чорно-біла фотографія маленького хлопчика з ногами, нещадно затисненими великими фіксаторами, який стоїть у штрафній зоні першої бази на невеликому бейсбольному майданчику. На голові — кепка «Нью-Йорк Метс», вираз обличчя — Роджер завжди наголошував, що саме через цей вираз кампанія і стала успішною — зовсім не сумний, а просто замріяний, власне, майже щасливий. Напис:

«БІЛЛІ БЕЛЛАМІ НІКОЛИ НЕ СТАНЕ БЕТЕРОМ».

Нижче:

«У БІЛЛІ ЦЕРЕБРАЛЬНИЙ ПАРАЛІЧ».

Ще нижче, дрібним шрифтом:

«Виручіть нас, га?»

Пожертви для хворих стрімко зросли. Добре для них, добре для Віка й Роджера. Зв'язка Трентон — Брейкстоун увійшла до гри. Потім було

ще кілька успішних кампаній, Вік займався в основному розробкою глобальних концепцій, Роджер — їх практичним втіленням у життя.

Для корпорації «Соні» вони виграли плакат із зображенням чоловіка, що по-турецьки сидить на розподільчій лінії шістнадцятисмугової швидкісної магістралі, одягнений у діловий костюм, з великим приймачем «Соні» на колінах і янгольською усмішкою на пиці. Підпис:

«“ПОЛІС”, “РОЛІНГ СТОУНЗ”, ВІВАЛЬДІ, МАЙК ВОЛЛЕС, “КІНГСТОН ТРІО”, ПОЛ ГАРВІ, ПАТТІ СМІТ, ДЖЕРІ ФЕЛВЕЛЛ».

Ще нижче:

«ПРИВІТ, ЛОС-АНДЖЕЛЕСЕ!»

Для «Войт», компанії, що випускає спорядження для плавання, вони створили плакат із казковим піщаним пляжем десь у тропіках, на тлі якого було зображено повну протилежність до ідеального хлопця з Маямі-біч. Це був чоловік років п'ятдесяти, весь вкритий татуваннями, з пивним черевцем, м'язистими руками й ногами і звивистим шрамом на стегні. Той пошарпаний воїн наживи стояв, виключно виставивши одну ногу і тримаючи в руках ласта «Войт». Підпис:

«Я ПІРНАЮ, ЩОБ ПРОЖИТИ, А НЕ ЗАБАВЛЯЮСЯ».

Унизу було ще багато тексту, який Роджер завжди позначав терміном «бла-бла-бла», але сам слоган був просто бомба. Вони з Роджером хотіли написати: «А НЕ ДЛЯ ПОНТІВ», та люди з «Войт» на це не погодились.

— Шкода, — любив повторювати за чаркою Вік, — торгівля ластами пішла б іще краще.

Потім з'явився Шарп.

Компанія Шарпа перебувала на дванадцятому місці серед найбільших американських виробників харчів, коли старий Шарп після понад двадцяти років співпраці з місцевою рекламною агенцією в Клівленді неохоче звернувся до «Еллісон» у Нью-Йорку. Старий любив наголошувати, що його компанія більша, ніж була «Набіско»¹¹ до війни. А його син не менш часто наголошував, що Друга світова скінчилася тридцять років тому.

Було укладено шестимісячну випробувальну угоду, і роботу доручили Вікові Трентону та Роджерові Брейкстоуну. До кінця випробувального періоду Шарп перемістився на ринку кондитерських і круп'яних виробів з дванадцятої позиції на дев'яту, а через рік, коли Вік із Роджером нарешті зібралися переїхати до Мейну і розпочати власний бізнес, він був уже на сьомій.

Їхня кампанія здобула грандіозний успіх. Для реклами печива вони вигадали Шарп-снайпера, неухважного шерифа з Дикого Заходу, шестизарядний револьвер якого замість куль стріляє печивом. Завдяки експертам зі спецефектів печиво щоразу було інше: в одних випадках це була «Шоколадна забава», в інших — «Імбирні штучки» або «Оговівсяники». Наприкінці кожного ролика снайпер із розрядженим револьвером сумно стояв над купою печива.

— Погані хлопці втекли, — оголошував він щодня мільйонам американців. — Зате я маю печиво. Найкраще печиво на Заході. І, мабуть, у світі.

Шарп-снайпер стромляє зуби в печиво. Вираз обличчя вказує на те, що він щойно пережив гастрономічний еквівалент першого підліткового оргазму. Темний екран.

Для реклами тортів, яких налічувалось аж шістнадцять різновидів, вони створили сюжет, котрий Вік називав «Джордж і Грейсі». На екрані з'являються Джордж і Грейсі, які повертаються з розкішного обіду, де стіл аж вгинається від усіляких наїдків. Камера пересувається до невеликої вбогої квартирки без вигод. Джордж сидить у тьмяно освітленій кухні за простим дерев'яним столом, застеленим картою скатертиною. Грейсі виймає зі старенького холодильника «фунтовий кекс»¹² (або пиріг із посипкою, або чизкейк). Усе ще у вечірньому вбранні, вони усміхаються одне одному з теплотою і розумінням, двоє людей, котрі живуть у любові й злагоді. На екрані висвічується напис на чорному тлі:

«ІНОДІ ВСЕ, ЩО ТОБІ ПОТРІБНЕ, — ЦЕ ШМАТОЧОК ТОРТА “ШАРП”».

Жодного слова впродовж усього ролика. За цей сюжет їх нагородили премією «Кліо».

Те саме було і з професором кашології, якого в рекламних колах хвалили як найбільш виважений дитячий ролик усіх часів. Те, що вони вважали вершиною своїх досягнень, тепер повернулося, щоб перетворитися на справжній кошмар.

Роль професора кашології зіграв уже немолодий характерний актор; по-дорослому серйозний сюжет був сміливою ідеєю, вирізняючись на тлі яскравої дитячої реклами жуйок, головоломок, ляльок і фігурок мультяшних персонажів... І, звісно ж, каш конкурентів.

На екрані з'являється безлюдна аудиторія класу четвертого-п'ятого, сцена, з якою легко можуть пов'язати себе глядачі суботнього ранкового шоу, шанувальники «Баґза Банні», «Бігуна» і «Ватаги Дракули»¹³. Професор одягнений у костюм, светр із трикутним вирізом і сорочку з розстебнутим коміром. У його зовнішності й мовленні є щось авторитарне. Вік і Роджер опитали понад сорок учителів та кількох дитячих психологів і виявили, що такий стиль спілкування — оптимальний, бо нагадує дітям модель батьків, з якими більшість із них почувалися б комфортно. Та мають таких, на жаль, далеко не всі.

Професор сидить на вчительському столі — неформальність пози наводить на думку, що під цим сіро-зеленим твідом ховається душа справжнього друга, — і говорить повільно й поважно. Він не наказує, не вмовляє, не заманює, не лестить і не вихваляє. Він звертається до мільйонів одягнених у футболки глядачів, що, сьорбаючи кашу, сидять перед екранами, як до реальної аудиторії.

— Доброго ранку, діти, — спокійно говорить професор, — ви дивитесь рекламу каші «Шарп». Послухайте мене, будь ласка, уважно. Я знаю про каші все, адже я — професор кашології. Каші Шарпа — «Твінклс», «Какао-ведмедики», «Брен-16» і злакова суміш — найсмачніші каші в Америці. А ще вони дуже корисні.

Коротка пауза. Потім професор широко усміхається... Коли він усміхається, ти бачиш перед собою справжнього друга.

— Повірте, я це точно знаю. І ваша мама це знає. Я просто подумав, що ви теж захочете знати.

У цей момент у кадрі з'являється хлопець, що простягає професору миску «Твінклс», чи «Какао-ведмедиків», чи будь-якої іншої каші.

Професор кашології підносить ложку до рота, потім спрямовує погляд просто в кожную вітальню країни і каже:

— Так, тут усе в порядку.

Старому Шарпові остання фраза не подобалася, він не хотів допускати й натяку на те, що з його кашами може бути щось не в порядку. Та Віку й Роджерові вдалося його вмовити. Ні, не за допомогою раціональних аргументів. Рекламний бізнес — штука зовсім не раціональна. Часто ти просто відчуваєш, що те, що ти робиш, правильне, але пояснити чому — не можеш. І Вік, і Роджер відчували, що остання фраза професора має просту і водночас могутню силу. З вуст професора кашології вона лунає як запорука безпеки й затишку, як щось знайоме й надійне. Вона ніби промовляє: «Я тебе не скривджу». У світі, де батьки розлучаються, де старші діти мотлошать тебе просто ні з того ні з сього, де суперник із дитячої ліги і бровою не повівши відбиває всі твої кидки, де, на відміну від телевізійних, реальні хороші хлопці далеко не завжди перемагають, а на круті святкування днів народження запрошують не так часто, як хотілося б, у світі, де стільки всього складається погано, завжди існуватимуть смачні каші Шарпа, про які можна точно сказати: «Так, тут усе в порядку».

За невеликої підтримки Шарпового сина — за словами Роджера, йому з часом і самому почало здаватися, наче синочок усе придумав самотужки, — проект професора кашології було затверджено; ролик запустили не лише в суботньому ранковому шоу, а й у таких популярних щотижневих серіалах, як «Зоряні лицарі», «Герої Гогана», «Америка Арчі» й «Острів Гіллігана». Каші розходилися навіть краще, ніж решта товарів Шарпа, а професор кашології став справжнім символом Америки. Його фраза «Так, тут усе в порядку», що була приблизним еквівалентом «розслабся і не парся», швидко стала крилатою.

Коли Вік і Роджер вирішили піти своїм шляхом, вони суворо дотримувалися протоколу і не зверталися до колишніх клієнтів, аж доки ті офіційно — і за двосторонньою згодою — не розривали стосунки з «Еллісон». Перші шість місяців у Портленді стали нелегким випробовуванням для них усіх. Синові Віка Теду тоді виповнився лише рік. Донна дуже сумувала за Нью-Йорком; вона то

сиділа насуплена, то починала вередувати, а часом виглядала просто наляканою. Стара виразка Роджера, шрам від багаторічних рекламних боїв у «місті великого яблука», загострилася після смерті сина, розвинувши в ньому таємну залежність від гелусилу¹⁴. За цих обставин, як вважав Вік, Алтея трималась як могла. Проте Донна звернула увагу Віка на те, що одна скромна порція слабкоалкогольного напою на день перетворилася для Алтеї на дві перед і ще три після обіду. Обидві родини часто проводили відпустку в Мейні, як разом, так і поодиноці, та ні Вік, ні Роджер до кінця не усвідомлювали, як багато дверей не відчиняться для тебе тільки тому, що, як говорили тутешні мешканці, ти прибув «ззовні».

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ